

Жадид

Tilda, fikrda, ishda birlik!

2024-yil 6-sentyabr
№ 37(37)
www.jadid-media.uz

Jadid

adabiy, ilmiy-ma'rifiy va ijtimoiy haftalik gazeta

НУҚТАИ НАЗАР

Инсон умри
улкан бир китобга
қўёсланса,
тўғриси, менинг
ҳаётимни ўзида
жамлаган муҳташам
китобнинг ушбу
кунларга таалуқли
саҳифалари бенихоя
мазмунга тўладир.
Мен мўйсафид
олимман, аммо
юрагимда ғайрат-
шикоатим жўш
уради. Ўзимни ёшлар
қаторида кўраман,
улар билан баравар
фикрлашга уринаман.

Истиқполимизнинг
уттиз учинчи йилини
кенг шодиёнапар
билин нишонладик.
31 август куни
шогирдларим билан
бақамти ўтганлар
руҳига дуо қилиш
учун Шаҳидлар
хотираси майдонига
бордик. Урф-
одатимизга кўра,
қатагонга учраган
боболаримизни
ёдлаш маросимида
ош тарқатилди.
Шу анжуманда
Президент билан
учрашдим. Қучомиг
тўлди. Беихтиёр
кўзларимга ёш келди.

“ЮРТНИНГ КУЧИ – БИРЛИКДА, ҚАДРИ ЭСА ТИНЧЛИКДАДИР!”

Оқил САЛИМОВ,
академик

Тўғриси, жамиятимизни жадид боболари изидан
бориб, улар руҳини шод қилаётган, таълим-тарбия
ва барча ижтимоий-маший жабҳаларда жиддий
ўзгаришлар меъмори бўлган Президентимиз бор-
лигидан қалбим қувончга тўлди. Биз ўтганларни
ёдга олар эканмиз, улар етишолмаган, улар учун
армонга айланган орзуларнинг рўёбга чиққанини

кўрганимиз ва шу кунларда яшаб турганимиз учун
шукроналар айтамиз. Бу дил сўзларим, бу чин гап-
ларим юрагимнинг туб-тубидан чиқаётгани учун
гўёки ёш боладек яйраб кетаман.

Байрам муносабат билан Республика Президенти
сўзлабаган нутқини дикқат-эътибор билан
эшитдим. Оданда ҳар йили Мустақиллик байрами

кунларида бамисоли ўтган ойлар сарҳисоби бўла-
ди. “Айнан мустақиллик туфайли миллий давлат-
чилигимиз қайта тикланди. Ўзбекистон янги тарих-
ий даврга қадам кўйди. Айнан истиқтол туфайли

Жаҳон ҳамжамиятидан муносиб ўрин эгалладик”.

(Давоми 2-саҳифада). >

ПАРАЛИМПИЯЧИЛАРИМИЗ ТАРИХ ЯРАТМОҚДА

Париждаги Олимпия ўйинларида спортчиларимиз эришган натижалар
халикимиз кўнглига ифтихор туйгусини баҳш этиб, мамлакатимиз байроби
бир неча бор баланд кўтарилиган, мадҳиямиз халқаро майдонда янграган
эди. Бу ғалабаларнинг шукуҳи тарқ этмай турив, Паралимпия ўйинла-
рида ҳам спортчиларимиз кетма-кет олтин медалларни қўлга киритиб,
юритимиз шарафини ҳимоя қилмоқда.

(Давоми 2-саҳифада). >

МИЛЛАТ ФИДОЙИЛАРИ

ХУРРИЯТ УЧҚУНЛАРИ

Тошкент шаҳри. 1938 йил 9 октябрь.

Ҳарбий коллегиянинг шу куни эрталаб соат 9:20
да бўйлиб ўтган сайёр йигилишида ўлимга ҳукм
этилган 42 нафар маҳбус ЎзССР Ички ишлар халқ
комиссарлиги коменданти, давлат хавфисизлик хиз-
мати катта лейтенанти Шишкин, биринчи рангдаги
бош ҳарбий прокурор ёрдамчisi Шульцин ва майор
Апрессян иштироқида Тошкентдаги ҳукм ижро эти-
ладиган маҳсус жойда отиб ташланади. Улар ораси-
да бор-йўғи 29 баҳорни кўрган Иноғом Мўминов ҳам
бор эди.

Бундан олдинроқ собиқ Иттилоқ Олий суди ҳарбий колле-
гиясининг 1938 йил 4 октябринда қабул килинган қарори билан 52
нафар маҳбус отувга ҳукм этилган. Мазкур рўйхатнинг 29-рақамда
Муҳаммад Мўминов номи битилган. Жазони шу куни тунда-
ёқ давлат хавфисизлиги хизмати катта лейтенанти Шишкин ижро
этган. Наманган шаҳридан Октябрнинг 25 йиллиги кўчасида бир
оиласда туғилиб ўстган ақа-ука – Муҳаммад ва Иноғом Мўминов
мудҳиш “Катта террор” курбони бўлган. Кўйида мустабид совет
даврида Ички ишлар вазирлиги тизимида фаолият кўрсатиб, шу
режимнинг қатагонига дучор бўлган Иноғом Мўминовнинг
фотилини хаётдан айрим лавҳаларни көлтирамиз.

Қўнимизда қамоққа олинган Иноғом Мўминов ҳақидаги ҳуж-
жат турибди. Унда маҳбус 1909 йили Наманган шаҳри, Октябр-
нинг 25 йиллиги кўчаси 31-йўда таваллуд топгани ёзилган.
Шунингдек, унинг эски Бухородаги Гузарозот кўчаси 141-йода
яшashi, касби – хизматчи, иш жойи ва лавозими – НКВД Бу-
хоро сектори 3-бўлими бошлиги ёрдамчиси, ижтимоий келиб
чиқиши – хунарманд тўқувчи эканлиги битилган. Маълумоти
куйи ўрта, партияси. ВЛҚМС аъзоси, Ўзбекистон ССР фуқаро-
си. Хотини Зинаида Ивановна, ўғли Тоҳир Иноғомович б 6 ойлик
чақалоқ, қайнонаси Мария Ивановна 55 ёшда. Иноғом Мўминов
маҳсус ваколатли бўйим томонидан 1937 йил 26 сентябр-
да қамоққа олинган.

(Давоми 7-саҳифада). >

ДАҲОГА ЭҲТИРОМ

Беруний бир юз элликдан
орти асар ёзган. Улардан
уттиздан кўли билгача етиб
келган. Ҳали шу кунга довур
олимлар берунийнинг илм-
фандаги хизматларини тугал
ўрганинг чиқсанлари йўқ.
Берунийни тугал англаганлари
йўқ. Ҳали шу кунгача дунё
имл аҳли томонидан аллома
асарларига янги шарҳлар
ёзилади. Ҳали шу кунга қадар
Берунийдан борлигидан тараqlан
маърифат ёғусидан инсоният
баҳра олади. Бунинг номи
манфаатли имл дейилади...

(5-саҳифада ўқини). >

БУГУННИНГ ШЕЪРИ

ЧИН ХАЗИНА

Паралимпия рекордчиси
Асила Мирзаёровага

Бу юртнинг гарчи кенг жазирави йўқ,
Денгизи, уммони – вахимаси йўқ.
Унинг чин, асил, пок фарзандлари бор,
Фарзанддан азизорқ ҳазинаси йўқ.

Асила мингани олтин отини
Мақтайин дедим мен зафар totини.
Ахир, дил изҳорга шоир зотининг
Шеъридан бошқа бир василаси йўқ.

Гарчи у оламда ўн йилдан бу ёқ,
Кўрипти на шакл, на ранг, на бўёқ,
Кўрар кўз йўқ, кўрар кўнгил бор бироқ,
Кўнгилдан ўзга нур – басираси йўқ.

У баҳтдан кўз ёши тўкса бир майнин,
Дил кўзим очилди, чоғи, билмайин,
Муҳаббат – дунёнинг энг эски майи,
Бебаҳтдир, ким ундан наисбаси йўқ.

Севинг, нафс отидан ингани севинг,
Севинг, шу – қибрининг сингани, севинг,
Ватанни Асила сингари севинг!
Фарзанднинг бундан чўнг вазифаси йўқ.

Ҳар кимнинг ўз айтар калимаси бор,
Тожира, машхур, жамиласи бор.
Ўзбекнинг энг асил Аслиаси бор!
Бошқанинг бунчалик Аслиаси йўқ!

Мансур ЖУМАЕВ

ТИББИЁТ

ЎЗБЕКИСТОНДА ТРАНСПЛАНТОЛОГИЯ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Дунё бўйича биринчи юрак трансплантологи деб эътироф этил-
ган Кристиан Бернارد “Ҳатто кўчириб ўтказилган юрак ҳам севишига
қодир” деганида юз карга ҳақ эди. Жанубий африкалар бу беназир
шифокор бир инсондан бошқа бир инсонга жон баҳш этувчи юрак-
нигина эмас, ҳаётнинг давомийлик ҳақиқатини ҳам кўчирганини
ич-ичидан ҳис этгандир, эҳтимол...

Ички аъзолар трансплантологиясининг тиббиёт соҳасига
кирил келганига 112 йил тўлган бўлса-да, бу соҳада ҳамон янги-
дан янги талқинлар илгари сурилмоқда. Айниска, жигар, бўйрак
кўчириб ўтказиш орқали минг-минглаб беморлар ҳаётга қайтаёт-
ганини хисобга олсан, бу улкан тадқиқотлар ортида тирикликка
хизмат ёзгариштган умумбашарий тараққиёт юз берганини англа-
моқ мумкин.

Ингирма биринчи асрда мамлакатлар тиббий цивилизациясини
белгилови мезонлардан бирни трансплантологиядир. Юртимизда ҳам
тиббиётга, хусусан, мазкур соҳага жиддий эътибор қаратилмоқда.
2017 йилда Вазирлар Мажкамасининг “Инсон органлари, тўқималари
ва (ёки) хуяжираларини трансплантация қилиш ҳақида”ги қарорига
асосан жарҳорлик йўли билан ички аъзоларни кўчириб ўтказишга руҳ-
сат берилди. Айни пайтда Ўзбекистонда учта трансплантация маркази
фаолият олсанда боряпти. Академик В. Воҳидов номидаги Республика их-
тиосослаштирилган хирургия имлй-амалий тиббиёт маркази, Республика
шошилинич тиббий ёрдам илмий маркази ва Самарқанд вилояти
кўп тармоқи тиббиёт марказининг малакали шифокорлари соҳа рivo-
жига муносиб ҳисса қўшишмоқда.

(Давоми 3-саҳифада). >

“ЮРТНИНГ КУЧИ – БИРЛИКДА, ҚАДРИ ЭСА ТИНЧЛИКДАДИР!”

Бошланиши 1-саҳифада.

Байрам маърузасида Президент айтган бу гапнинг ўз асоси бор. Мен ҳам ўтган кунларга хаёлан назар солдим. Юртбошимиз кардош қўшиларимиз билан ҳамкорлика жуда кўплаб анжуманларда қатнашди. Республика раҳбарияти баъзан бу каби иктиомий-сийесий анжуманларнинг ташаббускори бўлди. Тўғриси, бир неча йилдан бери, Марказий Осиё мамлакатларининг ўзаро бирлиги, бирдамлиги, ҳамнафаслиги, ҳамкорлиги ва бу жаёнда мамлакатимиз олиб бораётган оқилона сиёсатни жаҳондаги маънавият-маърифат ахли эътироф этаётir. Бизнинг діёрга холос назар билан қараётган дунё сиёсатдонлари ўзгаришларни ҳам, ташаббускорлигимизни ҳам тан олаётгани сир эмас. Мен мўйсафид олим сифатида дуо қилиб: “Юртимизга кўз тегмасин. Ўзбекистон гуллаб яшнасин!”, дейман. Оқкан дарё ўзани бўйлаб оқаверади. Янги ўзанларни ҳам бунёд қипаверади. Булар ҳам мухим. Шунга монанд жаҳон адабиётига ўзининг буюк асарлари билан бебаҳо ҳисса кўшган аллома адиб Чингиз Айтматовнинг: “Ўзбекистон менинг қалбим, менинг юрагим. Бу менинг рӯҳим ва танам нафас оладиган ва дам оладиган жой. Бу ажойиб ўзбекистон – маданият бешиги”, деган улуғвор ётирофини ёшлар орасида кўп тақоррлайман. “Ўзбекистон – маданият бешиги”. Бу шунчаки оддий гап эмас. Тафаккур чигиригидан минг марта ўтган, пишиб, етилган ва жуда ўйлаб айтилган ҳикмат. Ўзбекистон тафаккур эгалари, ташабbus соҳибларининг юрти. Маданият, санъат, илм-фан гуллаган ўлка. Балки эрксизлик замонларида бир муддат сояди тургандир у. Аммо бугун дунё ахлининг олдида ўз ақл-заковатимиз билан ҳеч кимдан кам эмаслигимизни намоён қиласмодамиш. Парик олимпиадасидағо голиб бўлган набираларимнинг кўксини безаб турган олтин-кумуш медалларга назар солиб, бошим осмонга етди. Уларнинг мусобакалардаги курашлари, боксчиларнинг рингдаги баҳодирона олишувларини кузатиб, тўғриси, телевизор каршисида ўрнимдан туриб кетган маҳалларим кўп бўлди. “Буғунги кунда навқирон фарзандларимиз янги ўзбекистон равнақига муносаб ҳисса кўшмоқда”. Байрам муносабати билан Президент шундай ҳақ гапни айтди. Парижда ғалабага эришган набираларимнинг ҳар бирини алоҳида тилга олди. Шу маҳал мен ҳам уларга тассаннолар айтдим. Зотан, спортдаги ютуқлар мустақил ўзбекистонимизни дунёга таҳитмоқда. Бу соҳада ўз куч-кудратини намоён қиласмади. Ўзбекистоннинг мард Улуғбеку Баҳодирлари, Диёрадек иродаси мустаҳкам қизлари дунёнинг энг юксак шоҳсупаларида кўксини кериб туришиди.

Азизлар, илм-фандаги дунё бўйлаб юришларимиз ҳам худди шу маромда, шундай юксак дараҷада давом этмоғи лозим. Айни дам ушбу бекиёс қиёсларни ўйлаганимизда ҳаёлимга ёшлиқда ўқиганим академик шоиришимиз Фафур Ғуломнинг:

“Бизда логарифманинг мушкул муммомлари, Қўлдаги бармоқлардай оддий қилингандা ҳал.

Бошланиши 1-саҳифада.

Мамлакатимиз раҳбарининг спортга ва ўшлар мазсалалига қаратаётган бирдай ётиборининг маҳсулли сифатида бўй кўрсатётган бу ютуқлар спортсевар ҳалқимизнинг қалбига чексиз гурӯр ва фахр туйгуларини багишламоқда. Таяқидлаш ўринли, ўйин натижалари, йигит-қизларимизнинг муносаб иштирикои борасидағи мухоммалар бугун кун мавзусига айланган. Қизгин тусда ўтаётган Париж-2024 Паралимпия ўйинларида юртимизнинг айни пайдаги натижалари, ўтган ўйинлардаги ютуқлар ва шу кунга қадар йигилган медаллар ҳақида маъломулар газетхонлар учун қизиқ бўлади, деб ўйлаймиз.

Ўзбекистон бу йилги Паралампия ўйинларида 5 сен-тэбрь ҳолатига кўра 6 та олтин, 5 та кумуш ва 4 та бронза медали билан кучли ўнлиқда боромда. Параатлетика бўйича Элбек Султонов, Қўдратиллоҳон Мәъруғхўйёсов, Бобирхон Омонов, Ёрқинбек Одилов, Асила Мирзаёрова – олтин, Дониёр Салиев, Кубаро Ҳакимова – кумуш, Толиббой Юлдашев, Нурхон Қўрбонова, Моҳигул Ҳамда-

“Мен ҳурматли ота-оналарга қарат айтмоқчиман: қизларингизни ўқитинг, орзу-умидларини рўёбга чиқаришларида уларга кўмакчи бўлинг! Улуғларимиз айтганларидек, ўғил болани ўқитсак, бир киши саводли бўлади. Қиз болани ўқитсак, бутун оила, бутун жамият билимли бўлади!”

Шавкат МИРЗИЁЕВ

“Олий ирқ” даъвогари, Черчиллинг боболари, Ҳатто санай олмасди ўн бармоқни мукаммал”, – деган мисралари бот-бот ҳаёлимга келаверади. Биз буюк аждодларга муносаб ворислар бўлишимиз лозим. Тарих ҳақиқати, чин ҳақоният шудир. Шунда ўтган улуг алломаларнинг рұхлари-да шод бўлади, албатта.

“Юртнинг кучи – бирликда, қадри эса – тинчликдадир!” Жуда донишмандларга хос топиб айтилган бу хикматни аспо эсдан чиқармаслик кепрек. Буни ҳар бир ўзбекистонлик чуқур мулҳоза билан ўйлаб кўрсун. Тинчлик – бебаҳо неъмат. Дунёнинг турли минтақаларидаги хунрезлик ва нотинчликларни кўриб, эшитиб, Президент айтган гапнинг нақадар тўғри эканини англаш қийин эмас. Англаб, жим ўтиришининг ўзигина кифоя қиласмайди. Азизларим, бирлик учун, тинчлик учун ҳар биримиз қўлимиздан келганча ҳаракат қиласмогимиз лозим. Якин тарихда бўлган нотинч кунларни, сал нарига борилса, уруш оғатларини биз ўз кўзимиз билан кўрдик. Тинчлик ортидан эл ободлиги, тўқчилик ва фаровонлик келади.

Президент ота-оналарга қарат айтган жуда мухим бир фикрга алоҳида ётибор бериб ўтиридим: “Мен ҳурматли ота-оналарга қарат айтмоқчиман: қизларингизни ўқитинг, орзу-умидларини рўёбга чиқаришларида уларга кўмакчи бўлинг! Улуғларимиз айтганларидек, ўғил болани ўқитсак, бир киши саводли бўлади. Қиз болани ўқитсак,

ни ўқитсак, бутун оила, бутун жамият билимли бўлади!” Асрлар тажрибасидан ўтиб келаётган, дунёдаги энг ривожланган мамлакатлар ўз турмуш тарзига татбиқ этган, ўз вақтида бизнинг улуғларимиз айтган беқиёс бир ҳақиқатни Президент ёдимизга солди.

Янги ўзбекистонни барпо этишнинг бешта устувор йўналишига ётиборини қаратган Президент биринчи навбатда “сифатли таълим тизимини йўлга кўйиш”ни айтиб, яна “Муаммоларнинг ечими, саволларимизнинг жавоби фақат ва фақат таълимидан. Ҳамма эшикларни очадиган қалит ҳам – фақат ва фақат таълим ва тарбиядир”, деган таъкиддан кейин етмиш йилга яқин шу соҳада фаолият олиб бораётганим учун ич-ичимдан кувондим. Президентнинг бу дурдона фикри жадид алломаларимизнинг фикрий дастурларига, жадидона қарашларига ўйғун. Биз Янги ўзбекистонни бунёд қилаётган эканмиз, бу мухташам асрий иморатнинг барча муаммоларини таълим ва тарбия воситасида ҳал қиласмиз, албатта. Инсон таҳасида шундай бир аъзо бор у тузалса, ҳамма аъзолар соғлом бўлади. У – юрак. Жамиятни бир инсон организмига қиёслайдиган бўлсак, унинг таълим-тарбия билан машгул бўладиган жуда мухим бир ташкилоти бор. У – мактаб, олий ўкув юртлари. Шу даргоҳлари соғлом бўлган жамият келажакда буюк тараққиётга эришади. Мен бунга катъий ишонаман!

ЭЪТИРОФ

Гуннар ШЕЛЛЕНБЕРГЕР,
Германиянг Саксония-Анхалт
федерал ўлкаси президенти:

**Ўзбекистон
ҳамкорликка
муносаб
мамлакатдир**

– Ўзбекистон билан кўп йиллардан буён ишончили ва дўстона ҳамкорлик олиб бораётганимиздан жуда мамнунман. Президент Шавкат Мирзиёев томонидан мамлакатингизда кенг қамровли испоҳотлар амалга оширилаётганинг гувоҳи бўлмодамиш.

Шахсан ўзим Саксония-Анхалт федерал ўлкаси раҳбари ва ҳозирда “Германия-Ўзбекистон форуми” президенти сифатида ишонч билан айта оламанки, сўнгги йилларда кўплаб соҳаларда самарали ҳамкорники йўлга кўйишга эришдик. Ўзбекистон бутун ҳалқаро миқсада Германия ва Саксония-Анхалт федерал ўлкаси учун ҳамкорликка муносабим мамлакатдир.

Давлатларимиз ўртасида кўплаб умумий жиҳатлар мавжуд. Ўзбекистонда кечётган барча ўзгаришлар Германия томонидан ҳам кўплаб-куватланмоқда. Ҳозирда ёшлар билан ишлаш, таълим, малакали мутахассислар ва ишчилар алмашинув соҳалариди самарали натижаларга эришмоқдамиз. Сўнгти пайтларда алоқаларимиз юнада тез суръатлар билан ривожланмоқда. Ҳамкорлигимиз тифайли орамиздаги дўстлик ришталари, бирордлик алоқалари мустаҳкамланди. Бу шахсан мени жуда куонтириди.

Мен мустақил давлат сифатида оёққа турши қанчалик мураккаб эканлигини яхши биламан. Шунинг учун бу йўлда сизлар билан яқиди ва ҳамқадамлигимиздан жуда хурсандман.

Мамлакатларимиз ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик ва алмашинув барча соҳаларда янада кенгайши, алоқаларимиз иқтисодиёт, тиббий, таълим соҳасида тобора мустаҳкамланиши тарафдориман. Айни пайтларда ўзбекистондан келган немис тили ўқитувчиларининг катта гурухи Саксония-Анхалт федерал ўлкасида ўзларининг билим ва малакасини ошироюнади.

Бундай ҳамкорлигимиз ўзаро йиллар давом этиши ва ҳалқларимиз ўртасидаги муносабатлар янада ривож топишига ишонаман.

ПАРАЛИМПИЯЧИЛАРИМИЗ ТАРИХ ЯРАТМОКДА

мова – бронза медалларини кўлга киритган бўлса, паратазэквондо бўйича Асадбек Тоштемиров олтин, Зиёдахон Исокова, Гулжоной Наимова – кумуш, пара ўтиш бўйича Сервер Ибрагимов кумуш ва парасузиш бўйича Муслим Одилова бронза медали соҳиби соҳига айланди.

1960 йилдан буён ўтказиб келинаётган ушбу ўйинларга мамлакатимиз 2004 йилдан бери иштирок этиб келаётди. Дастилаби иккӣ ўйинда – 2004 ва 2008 йиллардаги Паралимпиадада бизга медаллар насиб қиласмаган. Оғир атлетика спорт тури бўйича иштирок этиган Юсуф Қодиров Паралимпия ўйинларида қатнашган илк ўзбек спортчиси айланганди.

2012 йилги Лондон Паралимпиадасида эса атиги битта кумуш медаль билан 57-юнгонани банд этандик. Ўшанда медаль соҳиби бўлган Шариф Халилов Паралимпия ўйинларида медаль олган илк ўзбек спортчиси бўлганди.

2016 йил Рио де Жанеро шаҳрида бўлиб ўтган Паралимпиада жами 8 та олтин, 6 та кумуш ва 17 та бронза билан 16-ўринни кўлга киритганимиз. Енгил атлетика бўйича 3 та олтин, 1 та кумуш, 3 та бронза, дзюдо бўйича 3 та олтин, 1 та кумуш, 4 та бронза, сузишда 2 та олтин, 4 та кумуш, 6 та бронза, оғир атлетика ва ўтиш бўйича 1 тадан бронза медалларига эга чиққанмиз ўшанда.

2021 йилги Токио Паралимпиадасида ҳам жами олтинларимиз сони 8 та эди. Шунингдек, 5 та кумуш ва 6 та бронза медали билан унда ҳам 16-ўринни эгаллагандик.

Енгил атлетикадан 5 та олтин, 2 та кумуш, 2 та бронза, дзюдодан 2 та олтин, 2 та кумуш, 2 та бронза, таэквондодан 1 та олтин, оғир атлетикадан 1 та кумуш, сузишдан 2 та бронза медаллари бизнига бўлганди.

Спорт турлари бўйича ўтган йиллардаги жами медалларимиз сарҳисоб қўлингандаги кўйидаги рақамлар келиб чиқади: енгил атлетика бўйича 8 та олтин, 3 та кумуш, 5 та бронза, жами 16 та. Дзюдо бўйича 5 та олтин, 4 та кумуш, 8 та бронза, жами 17 та. Сузишда 2 та олтин, 4 та кумуш, 8 та бронза, жами 14 та. Таэквондо бўйича 1 та олтин. Оғир атлетикада 1 та кумуш, 1 та бронза, жами 2 та медаллимиз бор. Ўтишда 1 та бронздан ҳам кўшсан, юртимизнинг ўтган Паралимпия ўйинларидаги умумий медаллар сони 51 тани ташкил этади.

2024 йилги Париж Паралимпия ўйинларида ҳозирча спортчиларимиз енгил атлетика бўйича 5 олтин, 2 кумуш, 3 бронза, жами 10 та медалли, таэквондо бўйича 1 олтин, 2 кумуш, жами 3 медалли, ўтиш бўйича 1 та кумуш, сузиш бўйича 1 бронза, жами бўлиб 15 та медални нақд қилиб турибди. Ҳали имкониятларимиз, олтин медаль олиши мумкин бўлган спортчиларимиз бор.

Бу йилги ўйинларда 65 нафар ўзбекистонлик спортчи 9 спорт тури бўйича иштирок этмоқда.

Қолган паралимпиячиларимизга ҳам муввафқият тилаймиз, уларнинг ҳар бирига юртимиз байробогини баланд кўтариш, шарафини муносаб ҳимоя қилиш насиб этсин. Мана шу жўшқин спорт ўйинларининг шукухи ҳалқимизни янада жиҳласпаштирасин, спорт дунё ҳалқларини бир-бира билан янада якинроқ дўстлаштиравер

ЎЗБЕКИСТОНДА ТРАНСПЛАНТОЛОГИЯ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Бошланиши 1-саҳифада.

ИЛК БҮЙРАК КЎЧИРИЛИШИ

1972 йилнинг 14 сентяброда илк маориба сурункали бўйрак етишмовчилигидан азият чекаётган беморга академик Ўқтам Орипов ташаббуси билан бўйрак кўчириб ўтказилган. Аммо ўша пайтда дори-дармонларнинг етишмовчилиги сабабли беморлар узоқ яшай олмаган. Трансплантация иши мувafferакиятсиз якун топган бўлса-да, Ўқтам Орипов бу борадаги илмий изланишларини изчил давом этириб, сабиқ Иттифоқ давлатлари шифокорлари орасида мон қозонади.

2017 йилга келип академик В.Вохидов номидаги Республика ихтисослаштирилган хирургия илмий-амалий тиббиёт маркази профессори Фазлидин Бахридинов ортиимида бўйрак кўчириб ўтказиш амалиётининг иккинчи тўлкинини бошлади. Муваффакиятли жаррохлик амалийи ўзбек шифокорлари ишонч ва куч берди. Тажрибали хирурглар бўйрак кўчириши амалиётини ўрганишга кириди. Айни пайтда клиникада йилига 300 дан ошик бўйрак трансплантацияси ўтказилмоқда.

МАЛАКАЛИ ГУРУХНИНГ ШАКЛЛАНИШИ

Бўйрак кўчириб ўтказишига рухсат берилиши кўчирилган барборида, худудлардаги жаррохлик соҳасида ишләётган шифокорларда ҳам соҳага қизиқиш ўғонди. Албатта, халқнинг саломатлиги, уларни қўйнаётган касаллуклар ва бу касаллукларни бартараф этиш оҳолат кийган ҳар бир шифокорнинг зиммасидаги масъулият ҳисобланади. Шу маводада, 2020 йилда самарқандлик бир гурӯх шифокорлар Тошкент шахрида бўйрак трансплантологияси бўйича маляка оширади. Бироқ пандемия туфайли ўқиши жараёнлари бир йилга чўзилиб кетади.

2021 йил 11 июляда Самарқанд вилояти кўп тармоқи тиббиёт марказида биринчи бўйрак кўчириши операцияси амалга оширилди. 2022 йилда бу шифокорлар малака ошириши учун Россия ва Туркияга юборилди. Ватанга қайтган самарқандлик трансплантологлар мус-

Ўша бемор ҳозир киракашлик қиласди. Ўлланиб, бола-чақалик бўлиб кетган.

Шу кунгача амалга оширган операцияларингизнинг ҳаммаси мувafferакиятли якунланганми, деб сўрадингиз. Ҳа, деялри барча операция жараёнлари жуда яхши ўтган. Фақат операциядан кейин бизга боғлиқ бўлмаган ҳолатлар сабабли баъзи бир беморларнинг ҳолати кутилмаган ўзгаришлар юз берган.

Жўмладан, иккى нафар беморим ко-ронавирус, бир нафари туберкулоз, яна иккى нафари эса муолажага жиддий қарамагани, дориларни вақтида истеъмол кўймагани түфайли вафот этган. Шу ерда бир нарсани айтишим керак: бизда аксариёт одамлар ўз саломатлигига ётиборсизлик билан қарайди. Мана шундай беларво беморлар шифокорга кийинчилек тудириди.

Бўйрак трансплантациясидан вафот этган беморимнинг аҳволи ўта оғир эди. Бунинг устига, коронавируста чалинганди. Кариндош-уруглари вазиятни тушниб туриди. Лекин мен виждан азобида қолдим. Қаёра, қандай хото килдим, деган савол қўйнайди. Шифокор бемори нобуд бўлса, хеч ким ҳеч нима демаса ҳам ўзини айблайди. Яшаб кетган беморинг эсиндан чиқиб кетиши мумкин, лекин вафот этганини унтулмайсан. Ҳаёлдан чиқариб бўлмайди...

Ўрни келганда айтиш жоиз, соҳани ривожлантириши учун бозиган ташкил кўриб. Шифокор бемори нобуд бўлса, хеч ким ҳеч нима демаса ҳам ўзини айблайди. Яшаб кетган беморинг эсиндан чиқиб кетиши мумкин, лекин вафот этганини унтулмайсан. Ҳаёлдан чиқариб бўлмайди...

Ўрни келганда айтиш жоиз, соҳани ривожлантириши учун бозиган ташкил кўриб. Шифокор бемори нобуд бўлса, хеч ким ҳеч нима демаса ҳам ўзини айблайди. Яшаб кетган беморинг эсиндан чиқиб кетиши мумкин, лекин вафот этганини унтулмайсан. Ҳаёлдан чиқариб бўлмайди...

Самарқанд вилояти кўп тармоқи тиббиёт маркази фаолияти билан таниша туриб, бир сурат дикқатимизни тортиди. Үнда бир кўли пешонасига кўшиб боғлаб кўйилган беморнинг ҳолати акс этган. Савол назари билан қараб турганимни кўриб, “Бу беморинг пешона териси куйиб қолган. Кўйган жойи кесиб олинниб, билакнинг юпқа ички терисидан бир бўлак кўчириб ўтказилган. Пешона териси билакдан олинган улама терининг бегона эмаслигини сезиб туриши учун беморнинг билак қисми трансплантация обектига яқин туриши керак бўлади. Инсон танаси агар ўзига уланган тана булаги бошқа жойдан көлганини “билиб колса”, уни қабул қилмайди. Шунинг учун ҳам, бўйрак кўчириб ўтказишида қариндош бўлмаган бегона одамдан бўйрак олишининг имкони йўқ”, деб изоҳлади ангохирургия маркази жарроҳи Алишер Норқобилов.

Шунингдек, бўйрак берувчининг қабул қилув билан ўтасидаги генотип мослини жуда чуқур аниқлаш шарт. Бу мослик ҳатто опа-сингил, ака-укаларда ҳам бўлмаслиги мумкин. Масалан, донорнинг ўзида қолган бўйраги яхши фаолият кўрсатяпти, ўйқами, буни назоратда олиш керак. Бундан ташкири, бўйрақ қабул қилган бемор ҳаёти ҳам хавф остида бўлади. Чунки организм бўйракнинг бегоналигини “сезса”, ўша янги аъзога қарши курашади. Агар жарайёда бу ҳолат юз берадиган бўлса, кўчириб ўтказилган бўйрак фаоллигини ўйқота бошлади ва бўйрак қабул қилувчининг ҳаётига хавф солади. Шунинг учун ҳам бўйрак кўчириши амалиёти мураккаб операция ҳисобланади.

Энди аста-секин рухсат берилади. Бизда хам қонунан рухсат бор, албатта. Фақат ўша одам ички аъзоларни бошқа бирорга кўчириб ўтказиш учун тирик ҳориги нотариал васият киглан бўлиши керак. Белоруссияда эса, ақсинча, тана аъзолари трансплантация килишга олинмаслиги учун васият ёзиб қолдирилади. Сабаби, 98 фози белоруслар ўз органдарининг бошқаларга ўтказилишига хайриҳо.

Дейлик, бир одам баҳтисиз ходиса түфайли вафот этди. Унинг ички аъзолари соглом ва улар бир қанча инсонни ҳаётга қайтириши мумкин. Масалан, битта жигарни иккиси кишига кўчириса бўлади. Бундан ташкири, ўпка, кўзингин шоҳпардаси, ошқозоности бези ва ҳоказо... Аъзолар қайси танада бўлса ҳам яшагани яхши эмасми? Мана шуни ҳалқа тўғри тушунириши керакдир балки...

Унинг иккى йилини тиббиётга багишилган жарроҳ қаҳрамонимиз Шенчалик диккат бўлганимдан, вакт алла маҳал бўлиб кетганини, соат тунги учга занг урганини ҳам билмабман. Ҳамкасларнинг: “Дўхтири, жуда чарчадингиз, бироз дам олинг. Ҳадемай тонг отади,” деган гапи билан ўзимга келганман.

БҮЙРАКНИНГ БАҲОСИ ҚАНЧА?

Бир қарашда галата савол. Тўғрими? Аммо бўйрак кўчириб ўтказиш нарихи хорижий давлатларда энг камидаги 15 минг доллар туради. Мехмонхона ва бошқа жараётлари билан 20 минг долларлар тушади. Ўзбекистон шароитида эса текширувашларига атига ўткачади 10-15 миллион сўм сарфланади. Бўйрак кўчириши учун клиникага ёткизилган кунидан бошлаб ҳар бир бемор учун давлат томонидан 120 миллион сўмгача моддий ёрдам кўrsatiladi. Янни, “инсон қадри ҳар нарсадан улуғ” тайомилидан келиб чиқиб, шу жараётларнинг катта қисми давлат томонидан қоплаб берилади. Ҳозирги кунда ушбу касаллик билан оғриган беморларнинг 70 фоизига қисмини 20 ёшдан 35 ёшгача бўлгандар ташкил этади. Дунёда ҳар миллион кишининг

кирк нафари бўйрак трансплантациясига эҳтиёжманд экан.

БЕМОР ШИФО ИСТАБ ХОРИЖГА БОРМАСИН

Ўзбекистонда амалиёт бошлангунига қадар юртшаримиз бу операция учун Хиндишон ва бошқа мамлакатларга бориб келишга мажбур эди. Бу уларга бир неча баробар қимматга тушарди.

Бўйрак кўчириш операцияси мурқаб жараён эканини айтib ўтдик. Бемор ва донор уч ойдан беш ойгача вақт давомида операцияга тайёрлаб борилади. Шунингдек, хорижда ҳам бу касалликнинг лаборатор текширувлари биздагидан бир неча баробар қиммат. Қолаверса, чет эгла бориб, бўйрак алмаштириш учун йўлкира жараётларни ва яна бошқа давлат клиникаларининг “кўйка” нархи ҳам қўшилади. Хорижий беморлар учун ҳамма мамлакатда ҳам тиббий хизматлар пуллик. Бошига дард тушган одамнинг бир юртдан бошқа юрга қатнаши ҳам осонмас. Бемор билан бирга донор ва албатта, бир нафар қарориши керак. Бунинг устига чет элда тил билмайдиган беморларнинг алданиб, чув тушиши ҳам бор...

МУАММОЛАР ҲАМ ЙЎҚ ЭМАС

Ички аъзолар трансплантологияси миллий тиббиётимиз учун ҳали янги соҳа ҳисобланади. Малакали шифокорларга эҳтиёж кетта. Аввало, соҳа мутахассислигига ўқиши жараёнларини ўзимизда ташкил этиш керак. Чет давлатга бориб малака ошираётган шифокор тил билса яхши, билмас, тажрибада ўрганевради, лекин жараёнларнинг энг нозик томонларини ўзлаштиrolмай қолади. Яна малака ошириш чогида кетадиган мағлаб масалалари ҳам бор.

Хозир бутун дунёда юрak ва жигар кўчириб ўтказилипти. Бу соҳани ривожлантириши қамровли ташкил этиш зарур. Яъни, тажрибали ва билимли трансплантолог гурухларини ташкил килиш керак. Гурух таркибида анетезиолог, терапевт, психиатр, ҳатто алоҳида ҳамшира бўлиши лозим.

Ҳар бир вилоят клиникаларининг, хечкурса, биттасида алоҳида бўлим, алоҳида штат биркликлари ташкил шаштириш мақсада мувофиқ. Шифокорлар трансплантолог деган алоҳида мақомга эга бўлиши керак.

Ҳўш, бу мақом нимага керак? Оддий хирорг билан трансплантолог-жарроҳнинг фарқи жуда кетта. Оддий жарроҳ фаолияти давомида оладиган стрессни бир фоиз деб олпак, трансплантологники ундан бир неча баробар кўпидир. Чунки трансплантолог бир операцияга тўғридан-тўғри иккиси одамнинг ҳаётига жавоб гар бўлади. Бир пайтнинг ўзида иккиси бемор билан ишлашига тўғри келади.

ГАП МАЛАКА ВА ТАЖРИБАДА

Трансплантолог кўчирилайдиган аъзони кўли билан ушлаб кўришади, иккиси борадиган ташкилчидан бўлганди. Иккиси борадиган ташкилчидан бўлганди. Кетар ҷонимизда эса ажойиб манзарага дуч келдик. Янги аравачада ястаниб ўтирган онахон бизни йиглаб дуо қиларди. Жонкуяр опамиз эса бу қувончга ўзи сабабчи бўлмагандек, гўё ҳеч гандан хабари йўқ одамдек бир четда жилмайб турарди. Шаҳнаме келиди. Саройга танилган артистлар, шоирлар келишини ўшитиб, ўйга сифмат қолдим. Набирам Муҳторжон кўтариб макомга эга бўлиши керади.

Энахон опам билан қачон, қаерда танишганим ёдимда йўқ. Эҳтиом, эсими таниб, китоб, газета журнallарни ўйқибошлаганимдаёт танигандар бўлсанам керак. Хотирилар бисёр, аммо ёргу кунлардан бошланниб, айрилиқ билан бир нуқтага келган уйларим оғриқ бера бошлайди.

Ўзбекистон халқ шоири Энахон Сиддикова кўнглида тириклик кўнгликлари, шамоллар поийга бош уриб йигласа ҳам, гуллар йўлларига бор япрогини сочиб йўборса ҳам тўхтамат оқёйтган дарёга ўшарди. Ижодий сафар йўлларим Фарғонага туташса, қувоний йўлга тушардим. Чунки кўзлари тўрт бўлиб кутиб оладиган, “Яна келасизми, кутамиз”, деб кузатиб қоладиган қадрномиз, меҳрибонимиз бор эди.

...Мустақиллик байрамида бир гурух ижодкорлар гўзлар Фарғонага йўл олдик. Маърифий учрашувлар чоғида чекка-чекка қышлоклардаги юртшаримиз билан дайдорлашдик. Ўша куни Лоғон қишлоғидаги маданият саройида тумонат одам йигилган экан. Атлас кўйлаклари ярашган ширин кизалокларнинг кўйларидан атиргуллар олиб, йўлакдан ўтиб борардик. Бирдан нуроний онахонни опамиб оғлан йигитга кўзимиз тушади. Энахон опа иккиси унтарнинг ёнига бордик. Ка-дронлардек қулоқ очиб қўришган онахон бизга шундай деди:

— Тўқиз ўйл-қизин ёлбиз бошним билан бокдим. Отасиз кўнгиллари ўқисимаси деб ҳовлимга зирваворлар экиб бозорга элтдим, тунда дўуппи тикиб рўзгорим камини тўлдирдим. Энди роҳат кўрай дегандага уч-турт йил бўлди, оёқдан қолдим. Ҳудога шукур, ёшим саконда, хаётини яхши кўраман. Яшагим келиди. Саройга танилган артистлар, шоирлар келишини ўшитиб, ўйга сифмат қолдим. Набирам Муҳторжон кўтариб макомга эга бўлиши керади.

Шаҳнаме келиди. Онагулидан кўп яхши амаллар, гуркираб бўй чўзётган ўнлаб ниҳоллар қолди. Ҳар он, ҳар қадамда яхшилик улашиб, кўнгилни кўнгилга пайванд қилиш илмини ўтиргандек. Бу дунёниг кўнгил билан иши йўқ эканини бот-бот айтди, эзгу йўллар бошида йўлчироқ бўлмоклик сабогини бериди.

Энахон Сиддикова Фарғонада ўтадиган маърифий байрамларнинг ташкилотчиси, ташаббускори, катта жамоат арбоби ҳам эди. Шундай байрамлардан яна бирин Қўкон шахрида ўтирилди. Поезддан тушган меҳмон икодкорларни кутиб оғланлар орасидан фойдай опамизни кўриб кўнглимиз сашнаб кетди. Уч кун бирга

ХУРРИЯТ УЧҚУНЛАРИ

Бошланиши 1-саҳифада.

Унинг ҳаёти ҳакидаги ушбу анкета ўша йилнинг 29 сентяброда имзоланган.

Қархамонимис хибга олинган вактда Ўзбекистон ССР Ички Ишлар халқ комиссарлиги Бухоро сектори 3-бўлинмаси бошлиги ёрдамиси, давлат ҳавфсизлиги сержантни лавозимида фаолият кўрсатадаётган эди. Иногом Мўминов акаси Мұхаммад Мўминовнинг аксиликобий ташкилот аъзоси эканлигини билгани холда уни фош қилишдан бор тортган. Аксинча, у билан мустахаб алоқада бўлган.

1937 йил 18 октябрида Леонов, Фриман ва Доценкопар томонидан терғов қилинган Иногом Мўминов ўз жавобида акаси Мұхаммад Мўминовнинг укасига қылган насиҳатидан мана бу парчани кептирган: "Москвага ўқишига бор, ўзбек халқига ёрдам берининг учун кўп

Мұхаммад Мўминов

кий иштирокида 1937 йил 29 сентябрда ҳибга олинган. Унинг уйда тинтуб ўтказилган. Фуқаролик паспорти, ҳарбий гувоҳномаси, 25 вақардан иборат турли ёзишишлар дафтари, қораламалар, турли манзиллар ёзилган хатлар ашёвий далил сифатида олиб кўйилган.

1937 йил 8 октябрда давлат ҳавфсизлиги лейтенанти Доценко айблов хуносасини тақдим этган. Бунда Иногом Мўминов, катта акаси Аҳмад Мўминов томонидан аксиликобий руҳда тарбияланганлиги, Иногом ГПУ (Давлат сиёсий бошқармаси)га ишга кираётган вактда унинг яна бир акаси Мұхаммад Мўминов 1927 йил 7 ноябрда Москва кўчаларида ахолининг тинч намойишида, троцкийчиларни аксиликобий лигинларида иштирок этганини, кулоқларни синф сифатида туғатиш, пахта ҳосилдоригини ошириш ҳакида тұхматона тарғибот олиб боргандыкни учун ЎзССР Жиноят кодексининг 60, 66-1, 68-моддалари билан айбланган.

Иногом Мўминовнинг қамоқдаги камерасига Шоберди Турсуновни маҳсус ҳуфия сифатида киритишади. Ундан озиқ-овқат ва саноат товарларининг етишмовчилиги ҳакида сўралгандар бундай ҳолатнинг асосий сабаби жойларда олиб бориляётган мустамлакачилик сиёсати туфайли пахта кўп экилиб, ғалла кам экилаётгандыкни эканлигини батафсил тушунириди.

1937 йил 6 декабрда кўйилган айблов хуносасида Иногом Мўминовнинг 1925 йилдан аксиликобий ташкилот аъзоси эканлиги, 1929 йил айтилаб ОГПУга ишга кирганлиги, маҳаллий бойларни қатағондан сақлаб қолганини, Афғонистон фойдаси учун жосусли қитланиши, аксиликобий ташкилотларга янги аъзоларни жалб этганини каби айблар кўйилиб, ЎзССР Жиноят кодексининг 57-1, 64 ва 67-моддалари бўйича айбланди. Шунингдек унга қарши қўшимча айбловлар ҳам билдирилган. Қархамонизмнинг акаси Мұхаммад Мўминов 1919-1922 йилларда жадидларнинг "Миллий иттиҳод" аксиликобий ташкилоти аъзоси сифатида айбландиган таъвидланиб, ака-укалар отувга ҳукм этилган. Аникроғи, 1938 йил 4 октябрдаги ССР Олий суди Харбий коллегиясининг сайёр сессиясида акаси Мұхаммад Мўминов, шу йилнинг 9 октябрида эса Иногом Мўминов суд қарори билан отувга ҳукм этилган.

Кўнимизда Олий суд ҳарбий коллегиясининг 1938 йил 9 октябрдаги суд یилиши. Уни ҳарбий суд раиси Алексеев бошқарган. Судда ҳарбий ҳуқуқшунос Зайцев ва 1-рандаги ҳарбий юрист Болдерев, котиги ҳарбий юрист Батнер қатнашган. Судда Иногом Мўминов ЎзССР Жиноят кодексининг 51-1, 64 ва 67-моддалари билан айбландиганнан матлум қилинади. Суд залига судланувчи Иногом Мўминов тақлиф килинган. Судланувчига айблов хуносаси ўқиб ёшиштирилди. Унинг суддаги ҳукуки ва суд таркиби таниширилди.

Шундан сўнг ЎзССР Ички ишлар халқ комиссарлиги Бухоро сектори 3-бўлим бошлиги ўринбосари давлат ҳавфсизлиги сержантни Иногом Мўминовга у Жиноят кодексининг 51-1, 64 ва 67-моддалари бўйича айбландиганни эълон қилинади. Судда Мўминов 1925 йилдан бўён советларга қарши бўлган миллатчилик, кўзғолончилик, кейинчалик тероррилик ташкилоти сафида яширишга фаолият кўрсатсанлика айбланди. Унга

ўз опдига амалдаги ҳокимиятни ағдариб, Ўзбекистонда буржуя давлатини тузиш, унга янги шахсларни сафарбар қилиш, кураган террорчилик услубларини ВКП(б) ва Совет ҳукуматига нисбатан кўлашни мақсад қилган ушбу тузишмаларни кўллаб-куватлаш айби ҳам тақалган. Бунинг устига, Иногом Мўминовнинг миллатчиларни фош этишдан бош тортгани, кейинчалик чет эл консулларни ходимлари билан апоқда бўлганлиги, уларга давлат сирлари ҳакида маълумотлар берни турганлиги даъво қилинган.

Мўминов Жиноят кодексининг юкорида зикр этилган моддалари бўйича айбдор деб топилиб, ССР Олий суди ҳарбий коллегияси томонидан олий жазо – отувга буориши ва унга тегишилу буюмларни мусодара этишга қарор қилинади.

Ана шу машъум воқеадан 20 йил

ўтиб, ака-ука Мұхаммад ва Иногомнинг муштипар онаси 1957 йил 27 майда сабиқ Иттифоқ Министрлар Совети раиси Г.М.Маленковга хат билан мурожаат қилиди. Унда шундай ёзилган: "Мен, Тоҳижон Иномхўжаева ҳозирги вақтда 75 ўшадаман. 8 нафар фарзандли бўлганман. Улардан 5 нафари ўғил, 3 нафари қиз эди. Турмуш ўтромиган 47 ўзим ҳунармандишилк билан шугулланган. Катта ўтлум Мұхаммад Мўминов Москвадаги юридик университетни битирган. 1937 йилнинг марта қамоқка олинган, ундан кейин бошқа ўтлум Иногом ҳам қамоққа олинган. Натижада опламиш оғир ахвлага тушиб колди ва икки нафар қизим вафот этиди. Икки нафар ўтлум урушга кетди. Улардан бури – Мухторжон Мўминов Узбеколамск шаҳри қинингизи жангларда ҳолол бўлди. Яна бир аскар ўтлум урушдан ногиран бўлиб қайтди.

1938 ўзим ўтлум Мұхаммад Мўминовдан хат олдим. У хатида уни қийнашаштаганини, ногирон ҳолатда эканлигини, ўзга қайтишдан умидини узлантишини, инсонийлик қиёфасини ўйқотганлар орасида коленанини билдириган. Иккичча ўтлум Иногом Мўминовдан хеч қандай ҳабар ўқиб.

Фарзандлар дого, айрилиқ азоби, тұхматлар таъсирига чидаган эрим ўйларининг нок нокланыша кўп ҳаракат қилиб, охри юраги чидамга вафот этиди. Унинг вафоти опдидан ёзган хатини сизларга юборғанман. Менга ўтларим ҳақидаги маълумотларни берсаналар. Тоҳижон Иномхўжаева, Наманган шаҳри, 25 октябрь кўчаси, 26-ўй".

Маълумки, Сталин вафотидан сўнг

қатагон қилинганларни реабилитация қилиш жараёни бошланган. Мазкур ма-саласа 1956 йил февралидан бўлиб ўтган КПСС XX съездидан кўтарилиган. Иттифоқ миёқсидаги реабилитацияни ўтказиш хайъати таркибидан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети биринчи котиби Нуридин Мухитдинов ва Ўзбекистон Фанлар академияси академиги Хадиҷа Сулаймонова ҳам бўлган. Таркибда уларнинг булиши ўзбекистонлик қатагон қурбонларининг реабилитация жараёни сабиқ Иттифоқнинг бошқа мустамлака ҳудудларига нисбатан эртарош ва тезроқ ўзирида мумхим аҳамият касб этган. Ана шу инсонларнинг сайди-ҳаракатлари билан Ўзбекистонда 40 мингга яқин "халқ душманы" сифатида отувга ҳукм этилган ёки узоқ муддатларга сурғун қилинган ўтирошларимиз реабилитация қилинган ва оқланган.

Иногом Мўминов

Нуридин Мухитдинов ўз эсадликарда реабилитация қилиш комиссияси аъзоси, академик Ҳадиҷа Сулаймонованинг фидойлиги ҳақида шундай ёзган эди:

"Қатагон қилинганлар ҳужжатлари нинг ҳар бирини ҳуқуқшунослар иштирокида кўрадик. Баъзан терғов, суд материаллари, айблөв хуласаси, суд ҳукмини асослаш ба бошқаларни ўрганишида Жиноят кодекси моддалари, айрим терминларни яхши тушунмасди. Ана шунда менга, бутун ғурух аъзоларига Ҳадиҷа катта ёрдам кўрсатди, чунки у шу гурухнинг доимий маслаҳатчиси эди...

Ушбу воқеаларни эслар эканман, улар атрофида Ҳадиҷа ҳақида шам шуларни айтмоқчиман: Ақмат Икромов ва Файзулла Ҳўжаевнинг бутун ҳужжатларини йиғиб Москвага бориб, биш прокурор Роман Руденконинг кабинетида ўтирганимизда, унинг ўринбосари ва икки ходим паталарни кўтариб киришида ва мұхокама бошланди.

Мени заеклантирган ва фахрлантирган нарса шу бўлдики, уларнинг ҳар бир саволига жавоб қайтаришида, ҳужжатларга баҳо беришида ёки уларнинг гумон килганд ҳойларни тушунтиришида Ҳадиҷа ўзининг олимлиги, донолиги, қонунларни яхши билиши ва мустажхам прօдасини кўрсатди. Узоқ Андижондан чиккан бир ўзбек қизи шундай машҳур прокурорни ҳам, унинг масъул ходимларини ҳам қўшилди.

Уша ўйларни Ўзбекистонда "халқ душмани" деб отилган ёки узоқ муддатга сурғун қилинган кишиларни оқлаш керак эди. Бу тарихий ишга Ҳадиҷа Сулаймонова ҳам ўзиға хос хисса қўшиди".

Ана шу реабилитация қилинганлардан бури Иногом Мўминов бўлган. У 1958 ўзил 22 февралда ЎзССР Олий суди томонидан реабилитацияни қилинди.

1937-1938 йиллардаги "Катта террор"да қатагон қилинган ака-ука Мұхаммад ва Иногом Мўминовнинг ҳаёти ва тақдирни ҳақидаги бор ҳақиқатни кенг ва батафсилор очиб беришида қаратилган изланишларимиз давом этадиган. Келгусида айни изланишларимиз давомида аниқланган маълумотларни яна ўтиборингизга ҳавола этамиз, деган умиддамиз.

**Рустамбек ШАМСУТДИНОВ,
Дилшод ҲОМИДОВ,
Андижон давлат университети
тузилмасидаги
Қатагон қурбонлари хотириаси
музеи ҳодимлари**

ХОТИРА АЗИЗ

ҚАТАГОН ҚУРБОНЛАРИ

(Давоми. Бошланиши ўтган сонларда).

Абдулла қори Катташайхов – Наманган райони, Ўрта Машҳад қишлоғидан. Миллати ўзбек. Мадраса муллавачаси, уйланмаган. Аксилинқилобий, босмачи, кўзғолончи ташкилотнинг аъзоси. Йигитларни ташкилотга жалб қилиш учун тарғибот олиб борган. Носирхонтўранинг жанговар гуруҳидаги уч йигит, фаол ёрдамчиси Мулла Мадраимни ўз уйида яширган. ЎзССР ЖК 58-67-моддаси ҳамда РСФСР 58-2, 58-11-моддаларидаги жиноятни содир этганликда айбланган.

Файзибай Усмонов – Наманган райони, Кулкўрғон қишлоғидан. Масжидда сўфи ва имомлик қилган. Дехқончилик билан шугулланган. Ўйланган, саводли, хотини тарафдан Дадаҳон Эшоннинг қариндоши. Пахта топширганинг жонишига қарши куролли кўзғолон кўтариш тўғрисида қарор қабул қилинган Сумсар йиғилишида Дадаҳон Эшон билан биргаликда иштирок этган. ЎзССР ЖК 58-67-моддаси ва РСФСР 58-2, 58-11-моддаларидаги жиноятларни содир этганликда айбланган.

Исройилхўжа Саримсоқхўжаев – Косонсой райони, Булоқбоши қишлоғидан. Миллати токик. Носирхонтўранинг шогирди, уйланган, судланмаган. Носирхонтўра на Истамбекни Чотқодан Авлиё-Отага куролли кўзғолон кўтариш масалаларини ҳамкорликда мұхокама қилиш учун олиб борган. Носирхонтўранинг топшириги билан Дадаҳон кўрбошига Косонсой шаҳрига ҳужум қилиш тақлифини билдиригани борган. 1930 йилнинг баҳорида Носирхонтўра билан яна боғланган ва унинг топширикларини бажаришига тайёрлигини маълум қилиган. ЎзССР ЖК 58-67-моддаси ва РСФСР 58-2, 58-11-моддаларидаги жиноятларни содир этганликда айбланган.

Мулла Тожибай Йўлдошев – Косонсой шаҳридан, миллии тоғиж. Носирхонтўранинг шогирди, диний соҳа ходими. Ўйланган, судланмаган. Носирхонтўранинг топшириғига биноан Самарқанддаги масжидларда 18 нусхадан иборат Совет ҳокимияти ва коммунистларга қарши қаратилган муқаддас урушга ҷаҳирилардан иштирок ҳитобномалар тарқатган. Косонсой шаҳрига ҳужум масаласи мұхокама қилинган йиғилишида иштирок этган. ЎзССР ЖК 58-67-моддаси ва РСФСР 58-2, 58-11-моддаларидаги жиноятни содир этганликда айбланган.

Аллахон Абдуллахўжаев – Косонсой райони, Косонсой шаҳридан. Миллати ўзбек. Диний хизматчининг ўғли, имом, уйланган, судланмаган.

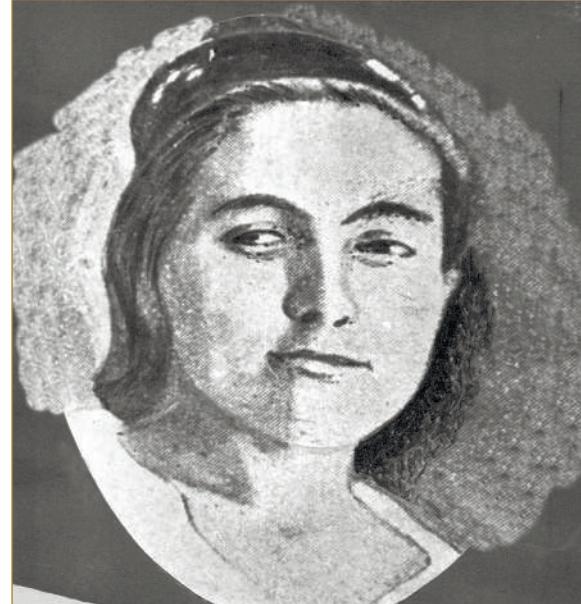
Абдулаҳад Нишонбоеев – Косонсой райони, Узун қишлоғидан. Ўзбек. Муллавачча, уйланмаган, судланмаган. Аксилинқилобий ташкилотнинг Косонсой ячейкаси аъзоси бўлган. Косонсой шаҳрига ҳужум килишдан опдинги йиғилишида иштирок этган. Ҳужум куни уларга милиция ва овчилар иттифоқи аъзоларини қуролсизлантириш топширилган. ЎзССР ЖК 58-67-моддаси ва РСФСР 58-2, 58-11-моддаларидаги жиноятни содир этганликда айбланган.

Ҳам

ЁДИ ҲАМИША ЁДДА

Қарий бир асрлик тарихга эга бўлган онахон нашримиз – “Саодат” журнали адабиётга қанчадан-қанча истеъодди ижодкорларни, эл севган шоир-шоираларни етишириб бермаган дейсиз? Зулфияхоним, Ҳалима Худойбердиева, Ойдин Ҳожиева, Турсуной Содикова, Ҳосият Бобомуродова, Шарифа Салимова, Кутлибека Раҳимбоева...

“Саодат” кашф этган қалам ахлининг нигор сўзлари йиллар давомида миллионлаб қалблардан жой олгани, журнал эса минг-минглаб ўзбек аёлининг кўнгилдошига айланган рост. Бирок дастлаб “Янги йўл”, “Ёрқин турмуш” деб атальган севимли журналимизда хизмат қилган инсонларнинг ҳаммаси ҳам саодатли ҳаёт кечира олган эмас. Биз ачичқ тақдирли ҳақида ҳикоя қилмоқчи бўлган Саодат Шамсиева ана шундай улуг мавқега эга журналинг ташаббускори ва илк мухаррирларидан бири эди...

Саодат Шамсиева 1908 йилда Тўрткўл шахрида, нонвой Полвонжон Аллакулов оиласида туғилган. Асли Ҳоразмнинг Хива шаҳри яқинидаги Қиёт қишлоғидан иш кидириб, Тўрткўл томончилари бориб қолган Полвонжон шу ерлек Розия биби билан турмуш куради. У ёзи саводли бўлмаса-да, имли мишиларни жуда хурмат қилган. Фарзандларининг ҳам маърифатли инсон бўлиб етишишини истаб, янги мактабларга ўқишга берган. Уларнинг хонадони рус милиатига мансуб оиласалар яшайдиган маъжалланинг қоқ ўртасида жойлашган эди. Шу боис Саодат болалигиданоқ турил милят вакиллари билан дўстлашади.

Полвонжоннинг вафотидан кейин катта оиласиning бор оғирлиги унинг хотини ва катта ўғлини гарданига тушади. Қисмат қиличининг ҳар сермасидан омон ўтиш гирдида ёшгина Саодат ҳам болалар кийм-кечаклари учун ип йигирар, онаси билан бирга сут сотар эди.

Шу тарақка vogia etgan Saodat kўkonlik Zokirxon Shamsieva bilan turmush kuriib, matbutotchilar oиласiga kelin bўlib tushadi. Yanги zamondan ziyelilari kirmagancha kechib yuruvchi, xaraf teruvchi, tarbiyachi, sib xujaligi muhandisasi kabi turlari kasblarni urghani shunchi uchun Germaniyaga yuboriladi. Shular qatorida Saodat ham 1930 yilda Moskva shaxridagi "Pravda" nomli Butunxittofik jurnalistika institutiga yўllantirma asosida yuqishga kabul kilinidan. Markaziy Komitetning siёsий bўlimini yўllantirmasini bilan Andijon regionidagi "Mўl xosil учун" gazetasida bosh muhabbir sifatida ishlai boşlaldi.

Саодат Andijonorda yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Шундун songt yuqishga kabul kilinidan. Sholiyoylarida suv kuchib yuri, bezak casaliga yўliyaklari va Toшkentta qaytiшha izn sўrайдi. Ёш aёlinning salomatligi xisobiga oliniib, iltimosiy kondirildi.

Ш